

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ СТЕЖОК ТА ЇХНЄ ЗНАЧЕННЯ В ЕКОТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ "ПРИП'ЯТЬ-СТОХІД"

Проаналізовано сучасний стан та перспективи розвитку мережі екологічних навчальних стежок (ЕНС) національного природного парку "Прип'ять-Стохід". Здійснена порівняльна оцінка ефективності функціонування трьох прокладених у парку екоосвітніх шляхів ("Старий парк над Стоходом", "Нас стежина веде вздовж Стоходу", "Забутими стежками Полісся") з врахуванням таких критеріїв як привабливість траси, її доступність, інформативність тощо. В результаті оцінювання найвищий сумарний показник ефективності функціонування отримала ЕНС "Нас стежина веде вздовж Стоходу" (22 балів з 27 можливих). Запропоновані заходи щодо розвитку мережі ЕНС, популяризації екоосвітньої діяльності парку та його екотуристичних послуг.

Ключові слова: екотуристична діяльність, екологічні навчальні стежки, ефективність функціонування екостежок, національний природний парк "Прип'ять-Стохід".

Постановка наукової проблеми та її значення. Ключовими ділянками для впровадження та розвитку різних форм екотуристичної діяльності є території природно-заповідного фонду, серед яких центральне місце посідають національні природні парки.

Національний природний парк "Прип'ять-Стохід", створений в межах Волинського Полісся у 2007 році, відзначається порівняно з іншими заповідними територіями регіону широким спектром екотуристичних послуг. Тут сформовано мережу кількадечних та одноденних піших, велосипедних, кінних і водних маршрутів. Найчисельнішими є водні маршрути на байдарках та моточовнах (близько 17 видів), найцікавіший з яких – семиденний тур на стародавньому човні-лодії.

Окремим напрямом діяльності працівників відділу екологічної освіти і рекреації парку є прокладання екологічних стежок, які використовуються передусім з еколого-освітньою та краєзнавчо-пізнавальною метою. До таких стежок відносяться: "Старий парк над Стоходом", "Нас стежина веде вздовж Стоходу", "Забутими стежками Полісся". Це найбільш доступні для відвідувачів форми екоосвітньої туристичної діяльності, які використовуються, передусім, для учнівської молоді. На нашу думку, ці стежки є певною візитівкою парку, тому аналіз їхнього функціонування є важливим завданням. Проведені дослідження дозволять виявити ефективність використання зазначених екостежок та встановити їхню роль в екотуристичній діяльності парку, виявити недоліки їхнього функціонування та шляхи щодо їх усунення.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Аналізу сучасного стану рекреаційної і туристичної діяльності в межах НПП "Прип'ять-Стохід" та дослідженню перспектив їхнього розвитку присвячено ряд наукових

робіт. У працях Нетробчука І.М., Черчик Л.М. та Міщенко О.В. проаналізовано рекреаційні ресурси території національного парку та можливості їхнього використання для організації туристсько-рекреаційної діяльності [6,11]. Мережа туристичних маршрутів парку охарактеризована також у працях Зузука Ф.В. [8], Міщенко О.В. [3,5], у яких проаналізовано туристичну діяльність в межах Західного Полісся та Волинської області в цілому. Проте, питання функціонування екологічних стежок, прокладених в межах НПП "Прип'ять-Стохід" у рамках згаданих досліджень достатньо не розкриті.

Матеріали та методи. Для написання статті використано фондові матеріали НПП "Прип'ять-Стохід", зокрема Проект організації території, охорони, відтворення та рекреаційного використання природних комплексів і об'єктів національного природного парку (2011), публікації офіційного сайту НПП. Проведені власні польові дослідження екологічних шляхів.

Для оцінки ефективності функціонування екостежок використана методика, запропонована Я. Отенска-Будзин (1988), опрацьована та доповнена О.Шевчук (2010) [12]. До основних показників, за якими визначається ефективність функціонування теоретичної моделі екостежки відносяться такі: привабливість, доступність і інформативність. Для аналізу цих показників використана бальна оцінка конкретних критеріїв (табл. 1). Відповідно до цієї методики показник ефективності функціонування екостежки може змінюватись від 9 до 27 балів.

Формування мети та завдань статті. Метою даної статті є оцінка ефективності функціонування екостежок на території НПП "Прип'ять-Стохід" та встановлення їх значення в екотуристичній діяльності парку. Для

досягнення цієї мети необхідно було вирішити наступні завдання: 1) проаналізувати особливості розташування мережі екологічних стежок на території парку; 2) здійснити оцінку

ефективності функціонування екостежок; 3) встановити значення екостежок в екотуристичній діяльності парку та запропонувати заходи щодо оптимізації цієї діяльності.

Таблиця 1

Критерії і їхні величини для оцінювання ефективності функціонування екостежок [12]

№ з/п	Критерії дидактичної ефективності	Величини для оцінювання (бали)		
		1	2	3
1.	Транспортна доступність початкового і кінцевого пунктів стежки (відстань до зупинок громадського транспорту)	більше 2 км	від 1 до 2 км	менше 1 км
2.	Доступність території для відвідувачів з пересічними фізичними можливостями	низька	середня	Висока
3.	Час проходження траси	більше 6 год.	від 3 до 6 год.	менше 3 год.
4.	Оптимальність використання ознакованих туристичних шляхів, їхніх відтинків та коротких допоміжних стежок до цікавих об'єктів	низька	середня	Висока
5.	Наявність оглядових пунктів	нема	1-2	більше 2
6.	Поєднання регіональної типовості з унікальністю об'єктів	низька	середня	Висока
7.	Виразність головних природних рис і можливість їхнього використання для освітніх цілей	низька	середня	Висока
8.	Інформаційно-освітнє забезпечення стежки на місцевості	низьке	середнє	Високе
9.	Забезпечення стежки друкованими (карти, буклети, путівники) та електронними (інформація в Інтернеті, на компакт-дисках, відеокасетах тощо) інформаційними джерелами	низьке	середнє	Високе

Виклад основного матеріалу. Національний природний парк "Прип'ять–Стохід" знаходиться в північно-східній частині Волинської області, в межах Любешівського адміністративного району. Відповідно до фізико-географічного районування він відноситься до району Верхньоприп'ятської акумулятивної низовини області Волинського Полісся. В структурі земель парку найбільше становлять болота – 43 %, ліси – 35 %, чагарники – 16% і 6% водний фонд [9].

Характерною особливістю парку є наявність річок Прип'ять та Стохід та десятків рукавів, русел, затонів, стариць, серед яких знаходиться безліч заболочених та піщаних островів. Частина цієї території має статус Водноболотних угідь міжнародного значення як місце поселення водоплавних птахів. Через територію парку протікає ще 3 річки: Цир, Турія та Бистриця. Береги річок переважно заболочені або зарослі чагарниковою та деревною рослинністю, проте відмічається значна кількість берегової смуги, яка може служити пляжами. Крім того на території парку є п'ять озер різного походження, які мають значне рекреаційне значення.

Завдяки своєму географічному розташуванню та своєрідній історії формування ландшафтів, які об'єднують цінні природні комплекси лабіринтів річок Прип'яті і Стоходу, тут сформувався своєрідний рослинний покрив. На цій території зростає понад 550 видів ви-

щих судинних рослин. З лісової рослинності тут переважають соснові та вільхові в перемішку з березою ліси, зрідка трапляються чисті березняки, збереглися також фрагменти грабово-дубових насаджень. В парку ростуть двадцять три види рослин, занесених до Червоної книги України. Загальна кількість зареєстрованих видів фауни становить 255 видів хребетних, з яких тридцять видів є червонокнижними.

Отже, територія парку характеризується значними природно-рекреаційними ресурсами, які сприяють розвитку екологічного туризму та екоосвітньої діяльності на даній території.

Тут сформовано мережу піших, велосипедних, кінних і водних маршрутів: комбінований (піший та кінний) етно-екологічний маршрут "Гармонія життя в долині Стоходу", водний маршрут "Чарівний світ Полісся", екологічний кінний маршрут "Поліськими нетрями", водний екологічний туристичний маршрут "Прип'ятські мандри". Окрім перелічених багатоденних розроблено також п'ять одноденних і шість дводенних водних маршрутів [7]. Ці екотуристичні продукти дозволяють регулювати потік туристів у парку, дають можливість відвідувачам ознайомитись із природними особливостями даного регіону, флорою і фауною, екологічними проблемами та історичною спадщиною, сприяють підвищенню екологічної свідомості відпочиваючих.

Серед існуючих екотуристичних шляхів у

парку окремо виділяють екологічні стежки. Станом на 2015 рік тут прокладено три екологічні стежки: “Старий парк над Стоходом” (1 км, 6 зупинок), “Нас стежина веде вздовж Стоходу” (1 км, 7 зупинок), етно-екологічна стежка “Забутими стежками Полісся” (2 км, без зупинок). Перші два екошляхи прокладені в межах смт. Любешів, близько до адміністрації парку, третя – розташована в межах с. Сваловичі (рис.1). Як видно з картосхеми всі стежки зосереджені у східній частині парку.

Враховуючи мету, довжину та час проходження траси ми пропонуємо називати згадані екостежки *екологічними навчальними стежками* [10]. Аналіз публікацій присвячених теоретичній проблематиці екотуризму (Дмитрук О.Ю. (2004), Пивоварова Ж.Ф. (1998), Пустовіт Г.П. (2007), Дідух Я.П.(2000)), дозволив нам конкретизувати визначення цього типу екологічних шляхів.

Екологічна навчальна стежка (ЕНС) – це піший екскурсійний шлях, для відвідування якого відводиться від 30 хв до 2 год (максимально – 3 год), призначена передусім для освітньо-дослідницьких та виховних цілей. Практика та досвід організації екологічних стежок, призначених для екологічної освіти, вказує, що їхня оптимальна довжина має становити 3 км (максимальна - 6 км). Такі стежки пропонується обов’язково відвідувати з вчителем або провідником (гідом)-природознавцем, які акцентуватимуть увагу на природних та інших об’єктах у відповідних місцях (обладнаних зупинках), перевіряючи засвоєння поданої інформації.

Отже, екологічні стежки парку цілому відповідають зазначеному вище визначенню. Вони прокладені на відстань 1-2 км, мають комплексну освітньо-дослідницьку та краєзнавчу мету, розраховані на 1-2 години часу. Час проходження шляху займає менше 3 годин, що дає можливість відвідувати їх дітям молодшого шкільного віку та людям похилого віку. Стежки облаштовані аншлагами. Дві з них мають спеціально визначені зупинки та мають розроблені путівники для відвідувачів. При проходженні даних маршрутів необхідним є залучення фахівця із НПП “Трип’ять–Стохід”, послуги якого коштують 20 грн/год, а для школярів – безкоштовні. Найбільше відвідувачів спостерігається у травні та вересні.

У результаті оцінювання ефективності функціонування екостежок за методикою Я. Отенска-Будзин (1988), О.Шевчук (2010) [10] було встановлено таке. Найвищий сумарний показник (22 балів із 27 можливих) отримав ЕНС “Нас стежина веде вздовж Стоходу”,

дещо нижчі показники (21 та 20 балів відповідно) отримали стежки “Старий парк над стоходом” та “Забутими стежками Полісся” (табл.2).

Нижче більш детально охарактеризовані досліджувані екошляхи, вказані їх позитивні риси та такі, що вимагають більшої уваги та доопрацювання.

Екологічна навчальна стежка “Нас стежина веде вздовж Стоходу” прокладена в межах смт. Любешів і с.Заріка, проходить вздовж заплави річки Стохід і дозволяє ознайомитись з усіма типовими для парку екосистемами (водними, лучними, лісовими, болотними). Тому критерій “виразність головних природних рис” для цієї стежки оцінений нами у 3 бали. Ця стежка, порівняно з іншими, має найбільше екоосвітнє значення, має хорошу транспортну доступність, облаштована зупинками, забезпечена путівником. До недоліків цієї траси відносяться: відсутність оглядових веж та унікальних об’єктів.

Для більшої привабливості цього шляху та проведення тут навчальних занять працівники парку видали дидактичну гру “Слідами тварин”, яка використовується як при проходженні екостежок дітьми шкільного віку, так і під час екозанять у парку.

Екологічна стежка “Старий парк над Стоходом” знаходиться в Любешівському парку, який розташований на землях НПП, але входить до нього без вилучення у землекористувача. Стежка дозволяє ознайомитись із флорою та фауною парку, який є пам’яткою садово-паркового мистецтва місцевого значення. Однією із зупинок стежки є берег одного з русел Стоходу, де ростуть водні та прибережно-водні рослини. Поряд знаходяться костел Капуцинів та старі в’їзні ворота, які є пам’ятками архітектури. Ця стежка є легко доступною, має розроблений інформаційний буклет.

Цікавою для відвідувачів парку є етно-екологічна стежка “Забутими стежками Полісся” у с.Сваловичі, де можна побачити не тільки природні особливості території, але й історичну спадщину. У селі Сваловичі залишилось 23 мешканця, проте тут можна побачити давні клуні, плетені паркани, хати та хліви вкриті очеретом, колодязі з журавлями. Хати прибрані старовинними речами: горщиками, рушниками, розписаними скринями. Тому за критерієм “поєднання регіональної типовості з унікальністю об’єктів” дана стежка отримала 3 бали. Важливим елементом стежок є наявність оглядових веж, що дозволяє вести спостереження за птахами та насолоджуватись місцевими краєвидами. Така вежа встановлена у с.

Сваловичі. До недоліків екошляху можна назвати наступні: погана транспортна розв'язка, відсутність друкованих джерел інформації (путівників), інформацію можна отримати лише на офіційному сайті парку.

Кожна із стежок на території парку є належно оформлені аншлагами – інформаційними стендами, які містять інформацію про парк та об'єкти, які можна побачити на цій території, тому їх всі оцінено у 3 бали. Всі стежки облаштовані першим стендом, на якому розміщена карта із маршрутом стежки та правилами поведінки на ній. Крім того, екостежка “Старий парк над Сто ходом” складається з 6 зупинок, екостежка “Нас стежина веде вздовж Стоходу” має 7 зупинок, кожна із яких оформлена інформаційним стендом. Етно-екологічна стежка “Забутими стежками Полісся” має 3 аншлаг, проте в майбутньому передбачається її доопрацювання.

Всі досліджувані стежки посередньо пристосовані для відвідувачів з обмеженими фізичними можливостями, тому вони отримали по 2 бали.

Отже, існуючі у парку ЕНС прокладені відповідно до вимог, що ставляться до такого типу екошляхів та добре виконують покладені на них функції. На нашу думку, для підвищення ефективності їх використання, варто

покращити інформаційне забезпечення та створити більш комфортні умови для перебування відвідувачів.

Однією із головних проблем НПП “Прип'ять–Стохід” є значна віддаленість від густонаселених регіонів. Тому для приваблення туристів до даного регіону потрібно збільшити кількість реклами у засобах масової інформації, активно вести сторінки парку у соціальних мережах та поширювати інформацію про заплановані заходи. Ще одним із дієвих засобів популяризації є створення промо-ролику. Працівники парку постійно проводять різноманітні заходи, такі як “Українська косовиця”, “Поліська регата”, “Любешівський рибалка” та інші. Крім того на базі парку проводяться різні дитячі табори. Гарним інформаційним приводом було б проведення англomовного табору, що привабить активну молодь з інших регіонів до даної території.

Для покращення функціонування екостежок потрібно створювати вздовж траси дитячі ігрові майданчики, які б наочно показували певні характеристики об'єктів тваринного і рослинного світу даної території зацікавлюючи дітей. Додатково варто розробити окремі дидактичні довідники-путівники із завданнями для дітей шкільного віку.

Таблиця 2.

Оцінювання (у балах) ефективності функціонування екологічних навчальних стежок (ЕНС) у НПП “Прип'ять–Стохід”

№ з/п	Критерії дидактичної ефективності	ЕНС "Нас стежина веде вздовж Стоходу"	ЕНС "Парк над Стоходом"	ЕНС "Забутими стежками Полісся"
1.	Транспортна доступність початкового і кінцевого пунктів стежки (відстань до зупинок громадського транспорту)	3	3	1
2.	Доступність території для відвідувачів з пересічними фізичними можливостями	2	2	2
3.	Час проходження траси	3	3	3
4.	Оптимальність використання ознакованих туристичних шляхів, їхніх відтинків та коротких допоміжних стежок до цікавих об'єктів	2	2	2
5.	Наявність оглядових пунктів	1	1	2
6.	Поєднання регіональної типовості з унікальністю об'єктів	2	2	3
7.	Виразність головних природних рис і можливість їхнього використання для освітніх цілей	3	2	2
8.	Інформаційно-освітнє забезпечення стежки на місцевості	3	3	3
9.	Забезпечення стежки друкованими (карти, букк3-клети, путівники) та електронними (інформація в Інтернеті, на компакт-дисках, відеокасетах тощо) інформаційними джерелами	3	3	2
	Сума балів	22	21	20

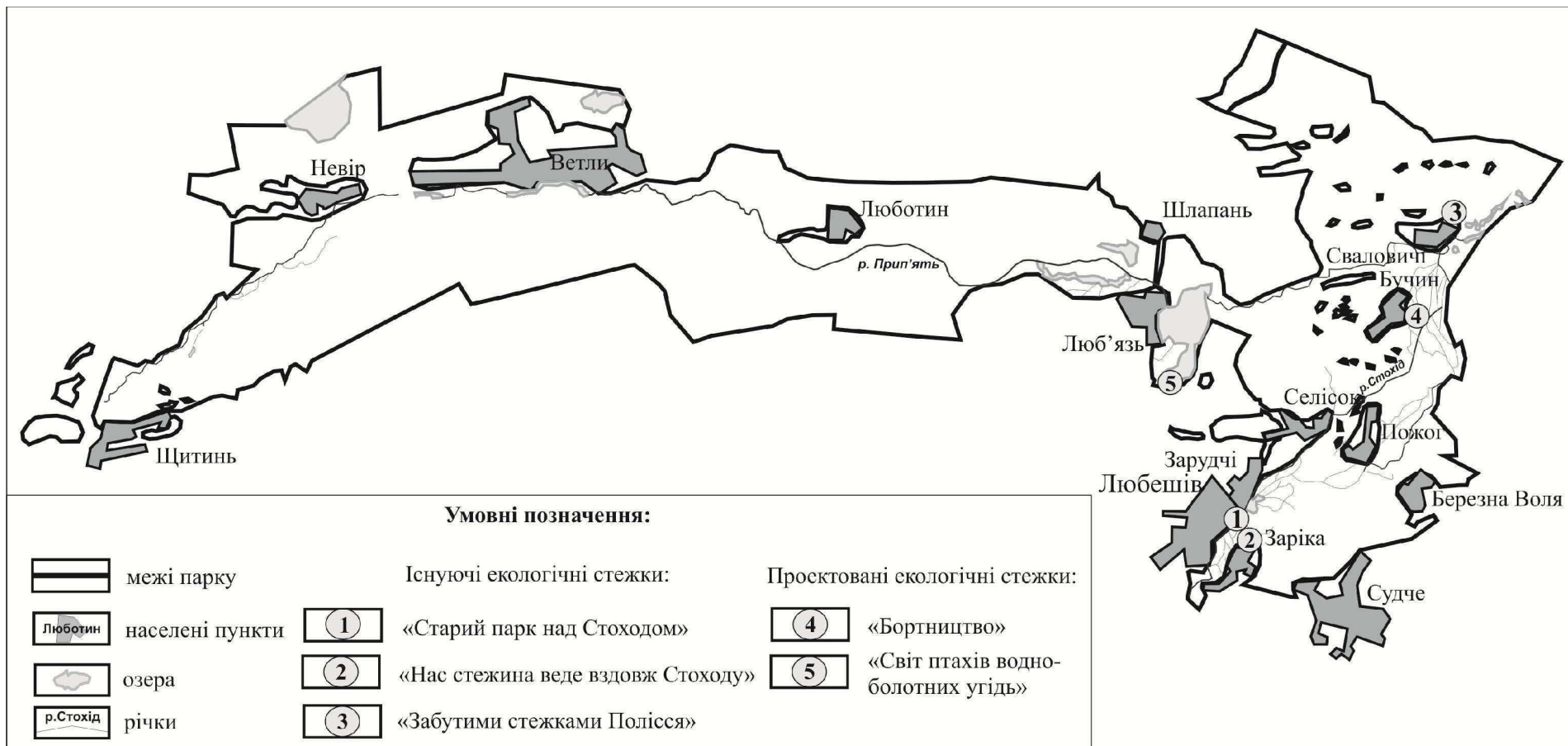

Рис.1. Мережа існуючих та проєктованих екологічних навчальних стежок національного природного парку «Прип'ять–Стохід»

Розвинена рекреаційна інфраструктура є одним із критеріїв, що впливають на відвідуваність парку та регіону. На території діють лише два об'єкти стаціонарної рекреації, які знаходяться у с. Люб'язь та с. Сваловичі. Пункти облаштовані кухнею, гарячою водою та душем. Проте, на теперішній час, вони потребують ремонту. Крім того, кількість об'єктів стаціонарної рекреації є недостатньою. Для ефективного впровадження екотуристичної діяльності доцільно збільшити кількість об'єктів баз відпочинку, літніх альтанок, кострищ на території рекреаційного пункту Люб'язівський.

Важливо також створити у межах парку еколого-освітній інформаційний центр, де будуть розміщуватись експозиції з історії та побуту даного регіону, матеріали еколого-освітнього змісту [9]. Такий центр варто розмістити на території смт. Любешів.

Важливим та альтернативним сектором для розвитку туристичної інфраструктури становлять приватні садиби, на базі яких можна розвивати сільський зелений туризм. Найбільш перспективні населені пункти для розвитку даного виду діяльності є села Бучин, Люб'язь, Ветли, Сваловичі. Для створення організованих форм туризму доцільно налагодити співпрацю з мешканцями сіл щодо використання місцевих рекреаційних ресурсів без завдання шкоди природі. Важливо створювати інформаційні бази рекреаційних ресурсів, інвентарю та послуг, що знаходяться та надаються на території НПП "Прип'ять-Стохід" та прилеглих територіях [9]. Це сприятиме не тільки розвитку екотуризму в даному регіоні, але й створюватиме умови для розвитку сільських місцевостей, економічному розвитку та створенню нових робочих місць.

Проектом організації території парку (2011) передбачається прокладення та облаштування етно-екологічної стежки "Бортництво" у с. Бучин. Дана стежка матиме пасіку із вуликів-бортів, малі архітектурні форми та відповідні інформаційні аншлаги. Крім того планується облаштування екологічного маршруту орнітологічного спрямування "Світ птахів водно-болотних угідь", який проходитиме по узбережжю озера Люб'язь. Планується також облаштування історико-краєзнавчого туристично-відпочинкового комплексу в зоні стаціонарної рекреації "Біля дуба", що знаходиться біля с.Заріка. Він включатиме комплекс будинків із атрибутикою городища часів Київської Русі, місце під наметове містечко, альтанки, лавочки, дитячий ігровий майданчик, оглядову вежу. Крім того проектом передбачене облаштування місць короткочасного відпочинку в різних ділянках парку.

Висновки. Отже, екотуристична та екоосвітня діяльність є одними із провідних напрямів діяльності "Прип'ять-Стохід". Інтенсивному розвитку екотуристичної діяльності сприяють як наявність значних природних та етнографічних ресурсів, так і ефективна робота працівників парку. Певною візитівкою цієї природоохоронної території є три екологічні навчальні стежки (ЕНС), які організовані біля смт.Любешів та у с.Сваловичі. Ці екошляхи прокладені із дотриманням головних вимог щодо проектування таких типів екологічних трас, облаштовані аншлагами, забезпечені інформаційними джерелами. Проведена нами порівняльна оцінка ефективності функціонування прокладених в парку ЕНС з використанням методики Отенски-Будзин Я. (1988) та Шевчук О. (2010) показала, що найефективніше в екотуристичній діяльності парку може використовуватись шлях "Нас стежина веде вздовж Стоходу" (22 балів з 27 можливих). Найнижчий показник отримала ЕНС "Забутими стежками Полісся" (20 балів з 27 можливих). Встановлено, що головними недоліками існуючої мережі досліджуваних екошляхів є їхня зосередженість лише у східній частині парку, відсутність на їхньому шляху оглядових веж, відповідної рекреаційної інфраструктури, незручне транспортне сполучення. Для підвищення ефективності використання досліджуваних екостежок та подальшого розвитку екотуристичної діяльності на території НПП "Прип'ять – Стохід" потрібно більш широко поширювати інформацію про парк у засобах масової інформації, створити більш комфортні умови для перебування відвідувачів, облаштовувати стежки дитячими ігровими майданчиками екоосвітнього спрямування. Слід також розширювати мережу екостежок з використанням передусім місцевого екотуристичного потенціалу сіл Бучин, Люб'язь, Ветли, Сваловичі.

Література:

1. Дідух Я.П. Екологічна стежка (Методика, організація, характеристика модельної стежки "Лісники") / Я. П. Дідух, В.М. Єрмоленко, О.Т. Крижановська. – Київ: Фітосоціоцентр, 2000. – 1-6 с.
2. Зінько Ю. В. Екотуризм у національних природних парках Західної України /Ю. В. Зінько, О. М. Шевчук// Матеріали міжнар. конф. До 120-річчя географії у Львів. ун-ті, 24-26 вересня 2003 р. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка. – С. 239-241.
3. Міщенко О. В. Екологічні стежки, як форма здійснення екологічного туризму на природно-заповідних територіях Волинської області / О. В. Міщенко // Проблеми Українського державотворення: історія і сучасність. Матеріали Міжнар. наук.-краєзн. конф., присвяченої 100-річчю від дня народження О. Ольжича та 90-річчю Української

- Народної Республіки. Т.2. – м. Житомир, 2007. – С. 312–317.
4. Міщенко О. В. Перспективи розвитку екологічного туризму на природоохоронних територіях Волинської області / О. В. Міщенко // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. – 2007. – С. 250–253.
 5. Міщенко О.В. Туристичні маршрути національних природних парків Волинської області /О.В.Міщенко// Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія.- 2014.- №2.- С.106-111
 6. Нетробчук І. М. Туристсько-рекреаційна діяльність в національному природному парку "Прип'ять–Стохід" / І. М. Нетробчук // Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. / за заг. ред. Ф. В. Зузука. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – № 11. – С. 139 - 144.
 7. Офіційний сайт НПП "Прип'ять–Стохід" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pripyat-stohid.com.ua>
 8. Природа Західного Полісся, прилегло до Хотиславського кар'єру Білорусі: монографія/ за ред. Ф.В.Зузука – Луцьк : ПП.Іванюк В.П., 2014. – 246 с.
 9. Проект організації території, охорони, відтворення та рекреаційного використання природних комплексів і об'єктів національного природного парку "Прип'ять - Стохід". – К.: 2011. – 523 с.
 10. Сулік Л.В. Екологічні стежки та маршрути Волинського Полісся як основна форма реалізації екотуристичної діяльності в регіоні / Л.В. Сулік, Д.А.Кричевська // Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. / за заг. ред. Ф. В. Зузука. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. – № 12. – С. 79 - 85.
 11. Черчик Л. М. Рекреаційна цінність території національного природного парку "Прип'ять-Стохід" / Л. М. Черчик, О. В. Міщенко // Природа Західного Полісся та прилеглих територій: зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2012. – № 9. – С. 129–134.
 12. Шевчук О.М. Оцінювання ефективності функціонування дидактичних стежок на природоохоронних територіях / О.М.Шевчук // Географія та екологія: наука і освіта: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції. Умань: Видавець "Сочинський", 2010. С. 305-309.

References:

1. Diduh Ja.P. Ekologichna stezhka (Metodyka, organizacija, harakterystyka model'noi' stezhky "Lisnyky") / Ja. P. Diduh, V.M. Jermolenko, O.T. Kryzhanovs'ka. – Kyi'v: Fitosociocentr, 2000. – 1-6 s.
2. Zin'ko Ju. V. Ekoturizm u nacional'nyh pryrodnyh parkah Zahidnoi' Ukraïny /Ju. V. Zin'ko, O. M. Shevchuk// Materialy mizhnar. konf. Do 120-richchja geografii' u L'viv. un-ti, 24-26 veresnja 2003 r. – L.: Vyd. centr LNU im.. I. Franka. – S. 239-241.
3. Mishhenko O. V. Ekologichni stezhky, jak forma zdijnsennja ekologichnogo turizmu na pryrodno-zapovidnyh terytorijah Volyns'koi' oblasti / O. V. Mishhenko // Problemy Ukraïns'kogo derzhavotvorenja: istorija i suchasnist'. Materialy Mizhnar. nauk.-krajezn. konf., prysvjachenoi' 100-richchju vid dnja narodzhennja O. Ol'zhycha ta 90-richchju Ukraïns'koi' Narodnoi' Respubliki. T.2. – m. Zhytomyr, 2007. – S. 312–317.
4. Mishhenko O. V. Perspektyvy rozvytku ekologichnogo turizmu na pryrodoohoronnyh terytorijah Volyns'koi' oblasti / O. V. Mishhenko // Naukovyj visnyk Volyns'kogo derzhavnogo universytetu imeni Lesi Ukraïny. – 2007. – S. 250–253.
5. Mishhenko O.V. Turystychni marshruty nacional'nyh pryrodnyh parkiv Volyns'koi' oblasti /O.V.Mishhenko// Naukovi zapysky Ternopil's'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universytetu imeni Volodymyra Gnatjuka. Serija : Geografija.- 2014.- №2.- S.106-111
6. Netrobchuk I. M. Turysts'ko-rekreacijna dijial'nist' v nacional'nomu pryrodnomu parku "Pryp'jat'–Stohid" / I. M. Netrobchuk // Pryroda Zahidnogo Polissja ta pryleglyh terytorij : zb. nauk. pr. / za zag. red. F. V. Zuzuka. – Luc'k : Shidnojevro. nac. un-t im. Lesi Ukraïny, 2014. – № 11. – S. 139 - 144.
7. Oficijnyj sajт NPP "Pryp'jat'–Stohid" [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://pripyat-stohid.com.ua>
8. Pryroda Zahidnogo Polissja, pryleglogo do Hotyslavs'kogo kar'jeru Bilorusi: monografija/ za red. F.V.Zuzuka – Luc'k : PP.Ivanjuk V.P., 2014. – 246 s.
9. Proekt organizacii' terytorii', ohorony, vidtvorenja ta rekreacijnogo vykorystannja pryrodnyh kompleksiv i ob'ektiv nacional'nogo pryrodnogo parku "Pryp'jat' - Stohid". – K.: 2011. – 523 s.
10. Sulik L.V. Ekologichni stezhky ta marshruty Volyns'kogo Polissja jak osnovna realizacii' ekoturystychnoi' dijial'nosti v regioni / L.V. Sulik, D.A.Krychevs'ka // Pryroda Zahidnogo Polissja ta pryleglyh terytorij : zb. nauk. pr. / za zag. red. F. V. Zuzuka. – Luc'k : Shidnojevro. nac. un-t im. Lesi Ukraïny, 2015. – № 12. – S. 79 - 85.
11. Cherchuk L. M. Rekreacijna cinnist' terytorii' nacional'nogo pryrodnogo parku "Pryp'jat'-Stohid" / L. M. Cherchuk, O. V. Mishhenko // Pryroda Zahidnogo Polissja ta pryleglyh terytorij: zb. nauk. pr. Volyn. nac. un-tu im. Lesi Ukraïny. – 2012. – № 9. – S. 129–134.
12. Shevchuk O.M. Ocinnjuvannja efektyvnosti funkcionuvannja dydaktychnyh stezhok na pryrodoohoronnyh terytorijah / O.M.Shevchuk // Geografija ta ekologija: nauka i osvita: Materialy III Vseukraïns'koi' naukovo-praktychnoi' konferencii'. Uman': Vydavec' "Sochins'kyj", 2010. S. 305-309.

Резюме:

Л.В.Сулік, Д.А. Кричевская. ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ УЧЕБНЫХ ТРОП И ИХ ЗНАЧЕНИЕ В ЭКОТУРИСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКА “ПРИПЯТЬ-СТОХОД”.

Проанализировано современное состояние и перспективы развития сети экологических учебных троп (ЭУТ) национального природного парка “Припять – Стоход”. Осуществлена сравнительная оценка эффективности функционирования трех экообразовательных троп парка (“Старый парк над Стоходом”, “Нас тропа ведет вдоль Стохода”, “Забывшими тропами Полесья”) с учетом таких критериев как привлекательность трассы, ее доступность, информативность и другое. В результате проведенной оценки наиболее высокий суммарный показатель эффективности функционирования получила ЭУТ “Нас тропа ведет вдоль Стохода” (22 баллов из 27 возможных). Эта тропа позволяет ознакомиться со всеми типичными для парка экосистемами, имеет хорошую транспортную доступность, обустроена остановками, обеспечена путеводителем. Более низкие показатели (21 и 20 баллов соответственно) получены для троп “Старый парк над Стоходом” и “Забывшими

тропами Полесьє". Это обусловлено недостаточным обустройством названных маршрутов и слабым их информационным обеспечением.

Анализ существующей сети экологических учебных троп парка позволил выделить следующие недостатки в их функционировании: близкое расположение троп друг к другу и сосредоточенность маршрутов лишь в восточной части парка, минимальное количество смотровых башен, неудобное транспортное сообщение, недостаточное обустройство троп для людей с ограниченными физическими возможностями. В перспективе для развития сети ЭУТ планируется прокладка и обустройство этно-экологической тропы "Бортничество" в с.Бучин, обустройство экологического маршрута орнитологического направления вдоль побережья озера Любязь (ЭУТ "Мир птиц водно-болотных угодий"). Важно также создать более комфортные условия для пребывания туристов на территории парка. Для этого следует использовать местные экотуристические потенциалы таких населенных пунктов, как Бучин, Любязь, Ветлы, Сваловичи, устраивать частные усадьбы для развития сельского и экотуризма в регионе. Существует потребность в более широком освещении деятельности парка и его экотуристических продуктов в средствах массовой информации.

Ключевые слова: экотуристическая деятельность, экологические учебные тропы, эффективность функционирования экотроп, национальный природный парк "Припять- Стоход".

Summary:

L.V.Sulik, D.A.Krychevska. FUNCTIONING OF OF ECOLOGICAL EDUCATION TRAILS AND THEIR IMPORTANCE OF ECOTOURISM IN THE NATIONAL NATURE PARK "PRIPYAT-STOHID"

The article analyzes current state and development of a network of ecological educational trails (EDT) of national nature park "Pripyat - Stohid". The comparative assessment of the efficiency of the three laid in the park educational path ("The Old park over Stohid", " Path leads us along Stokhid", " The Forgotten paths of Polesie") taking into account criteria such as attractiveness of the route, its accessibility, information and ets. As a result, the overall assessment of the highest rate of efficiency of received EDT " The Path leads us along Stokhid " (22 points out of 27 possible).

This path allows to familiarize with all the typical ecosystems of the park, has a good transport accessibility, equipped with stops and guidebook. Lower indicators (21 and 20 points, respectively) were obtained for trails "Old Park on Stokhod" and "forgotten paths Polesie". This is due to insufficient furnishing route name and a weak information support. Analysis of the existing network of environmental educational trails of the park allowed to identify the following shortcomings in their functioning: trails proximity to each other and focus only in the eastern part of the park, a minimum number of observation towers, inconvenient transport connection, inadequate arrangement of trails for people with disabilities. In the future, for the development of the EST's network is planned laying and equipping of ethno-ecological path "apiculture" in s.Buchin, environmental improvement ornithological route along the coast of Lake Lyubyaz (EST "The World Bird wetlands"). It is also important to create more comfortable conditions for the stay of tourists in the park. To do this, use the local ecotourism potential of such settlements as Buchin, Lyubyaz, Wietlows, Svalovichi, to equip private estates for the development of rural and eco-tourism in the region. There is a need for wider advertising activities of the park and its ecotourism products in the media.

Key words: ecotourism activities, ecological educational trails, the efficiency of the treading paths, national nature park " Pripyat - Stohid

Рецензент: проф. Брич В.Я.

Надійшла 12.11.2015р.

УДК 911.2:504.54 (477. 43)

Світлана НОВИЦЬКА

ОБГРУНТУВАННЯ СХЕМИ ОПТИМАЛЬНОЇ ЛАНДШАФТНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ ДЛЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ЦІЛЕЙ

У роботі розглянуто питання оптимізації ландшафтно-рекреаційної організації території шляхом створення мережі національних природних і регіональних ландшафтних парків (НПП і РЛП), як об'єктів організованої рекреаційної діяльності у кожному ландшафтно-рекреаційному районі і ландшафтно-рекреаційних комплексах. НПП і РЛП орієнтовані, передусім, на використання природних рекреаційних ресурсів. Запропонована автором схема оптимальної ландшафтно-рекреаційної організації території передбачає органічне поєднання таксонів ландшафтно-рекреаційного районування із заповідно-рекреаційними об'єктами (НПП, РЛП) з урахуванням видів рекреаційної діяльності.

Ключові слова: оптимізація, ландшафтно-рекреаційна організація території, регіональний ландшафтний парк, національний природний парк, ландшафтно-рекреаційний комплекс.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Оптимальна ландшафтно-екологічна організація території є невід'ємною складовою і завершальним етапом збалансованого природо-докористування. Під територіально-екологічною оптимізацією розуміють підтримання еко-

логічної рівноваги в регіоні з допомогою раціонального співвідношення перетворених і збережених ландшафтів, органічного поєднання виробничих, соціальних і екологічних функцій господарських систем, створення належних просторових умов життєдіяльності населення.